

Περιβαλλοντική Πολιτική και Βιώσιμη Ανάπτυξη

Ενότητα 13: Οικονομικά Εργαλεία της Περιβαλλοντικής Πολιτικής
III

Πολυξένη Ράγκου

Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Οικονομικά Εργαλεία της Περιβαλλοντικής Πολιτικής III

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Περιβαλλοντικές συμφωνίες.
2. Το σύστημα αστικής ευθύνης ως μέσο για την εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους.
3. Το σύστημα οικολογικής σήμανσης (Eco-label).
4. Σύστημα οικολογικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS).

Σκοποί ενότητας

- Γνώση των περιβαλλοντικών συμφωνιών.
- Γνωριμία και εξοικείωση με το σύστημα αστικής ευθύνης ως μέσο για την εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους.
- Κατανόηση του συστήματος οικολογικής σήμανσης Eco-label και του συστήματος οικολογικής διαχείρισης και ελέγχου EMAS.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Περιβαλλοντικές συμφωνίες

Περιβαλλοντικές συμφωνίες (1/5)

- Από το 1996 η Επιτροπή έχει προωθήσει το μέτρο των περιβαλλοντικών συμφωνιών μεταξύ της βιομηχανίας και των δημόσιων αρχών με στόχο τη μείωση των εκπομπών ρυπογόνων ουσιών στο περιβάλλον.
- Το μέτρο αυτό έχει καθαρά προληπτικό χαρακτήρα και έχει το πλεονέκτημα ότι λειτουργεί στη βάση της συνεργασίας τόσο μεταξύ των επιχειρήσεων όσο και μεταξύ επιχειρήσεων και δημόσιων αρχών.

Περιβαλλοντικές συμφωνίες (2/5)

- Το γεγονός αυτό επιτρέπει τη λήψη αποφάσεων οι οποίες είναι περισσότερο προσαρμοσμένες στα οικονομικά δεδομένα και στην τεχνογνωσία των επιχειρήσεων, γεγονός που καθιστά το μέτρο αυτό ιδιαίτερα ευέλικτο και αποτελεσματικό τόσο από οικονομικής όσο και από περιβαλλοντικής άποψης.

Περιβαλλοντικές συμφωνίες (3/5)

- Επίσης και σε αυτή την περίπτωση επιτυγχάνεται η προώθηση της αντιρρυπαντικής τεχνολογίας καθώς οι δεσμευόμενες με τις συμφωνίες επιχειρήσεις στρέφονται στην αναζήτηση αποτελεσματικότερων μέσων μείωσης της ρύπανσης.

Περιβαλλοντικές συμφωνίες (4/5)

- Ωστόσο το γεγονός ότι οι συμφωνίες προϋποθέτουν τη διαπραγμάτευση μεταξύ κρατών και επι-χειρήσεων σημαίνει ότι θα πρέπει - πριν τη σύναψη τους - να καταστεί εφικτή η εξισορρόπηση μεταξύ αντικρουόμενων συμφερόντων.
- Έτσι τίθεται το ερώτημα εάν μπορεί να εξασφαλιστεί για το κράτος ένας κυρίαρχος ρόλος προκειμένου οι συμφωνίες να εξυπηρετούν ένα υψηλό επίπεδο προστα-σίας.

Περιβαλλοντικές συμφωνίες (5/5)

- Επίσης η απορρύθμιση είναι δυνατό να οδηγήσει στον ελλιπή έλεγχο της τήρησης των συμφωνιών αποδυναμώνοντας έτσι την οποιαδήποτε προσδοκία αυτές δημιουργούν σχετι-κά με την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων.

**Το σύστημα αστικής ευθύνης ως
μέσο για την εσωτερίκευση του
εξωτερικού κόστους**

Σύστημα αστικής ευθύνης (1/11)

- Η καθιέρωση ενός καθεστώτος περιβαλλοντικής ευθύνης αποτελεί μια πρόταση προς την κατεύθυνση της παρέμβασης του κράτους στους μηχανισμούς της αγοράς με στόχο τον περιορισμό της ανεξέλεγκτης χρήσης των φυσικών πόρων και την υλοποίηση των βασικών αρχών της περιβαλλοντικής πολιτικής.

Σύστημα αστικής ευθύνης (2/11)

- Με το σύστημα αυτό δημιουργείται μια αγορά δικαιωμάτων χρήσης του περιβάλλοντος από την οποία απορρέει ο κίνδυνος για τους ρυπαίνοντες να αναγκαστούν να επιβαρυνθούν το κόστος που δημιουργεί η όχληση που προκαλούν σε περίπτωση που οι θιγόμενοι μπορέσουν να αποδείξουν ότι η ζημία που έχουν υποστεί (οικονομική, προβλήματα υγείας κλπ) οφείλεται στη δραστηριότητα κάποιας βιομηχανίας και να ζητήσουν αποζημίωση.

Σύστημα αστικής ευθύνης (3/11)

- Δεδομένου λοιπόν ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να υπολογίζουν πάντοτε το ενδεχόμενο να κληθούν να καταβάλουν κάποια αποζημίωση, έχουν ένα επιπλέον κίνητρο να εξετάζουν σε βάθος τις πιθανές συνέπειες από τη ρύπανση που προκαλούν στο φυσικό περιβάλλον κατά τη διαδικασία παραγωγής των προϊόντων τους ή και τις πιθανές συνέπειες που μπορεί να προκληθούν από τη χρήση των προϊόντων τους.

Σύστημα αστικής ευθύνης (4/11)

- Η καθιέρωση της περιβαλλοντικής ευθύνης θα ωθούσε τις επιχειρήσεις να προβούν εκείνες, κατά το σχεδιασμό της δραστηριότητας τους και κατά την επιλογή των υλών και των τεχνολογιών, σε μια ανάλυση των πιθανών συ-νεπειών της δραστηριότητας τους προς τρίτους και του πιθα-νού κόστους για τις ίδιες.

Σύστημα αστικής ευθύνης (5/11)

- Θεωρητικά η επιβολή προστίμου ή η καταβολή αποζημιώ-σεων, ακόμη και αν το κόστος αυτό μεταβιβάζεται σε ασφα-λιστικές εταιρείες, θα έχει ως συνέπεια την αύξηση της τιμής των προϊόντων, και γενικά η θέσπιση ενός ανάλογου συστή-ματος θα μπορούσε να συμβάλει στην ορθολογικότερη κατα-νομή των παραγωγικών πόρων.

Σύστημα αστικής ευθύνης (6/11)

- Ταυτόχρονα απαλλάσσεται το κράτος από την ανάγκη να προβαίνει διαρκώς σε θέσπιση νέων κανονιστικών μέτρων, προτύπων κ.λπ. δεδομένου ότι η περιβαλλοντική ευθύνη μετατοπίζεται στις ίδιες τις επιχειρήσεις.

Σύστημα αστικής ευθύνης (7/11)

- Τα αδύνατα σημεία του συστήματος περιβαλλοντικής ευθύνης συνίστανται κυρίως στο γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εφικτός ο εντοπισμός εκείνου ο οποίος προξένησε την περιβαλλοντική βλάβη. Ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου οι βλάβες οφείλονται στη μακρόχρονη δραστηριότητα πολλών επιχειρήσεων ταυτόχρονα και στην αντίδραση μεταξύ διαφόρων ουσιών προερχόμενων από διαφορετικές πηγές, είναι εξαιρετικά δύσκολη έως αδύνατη η απόδοση της ευθύνης.

Σύστημα αστικής ευθύνης (8/11)

- Γενικά είναι δύσκολη η ανάλυση της σχέσης μεταξύ εκπομπών ρυπογόνων ουσιών στο περιβάλλον και των βλαβών που αυτές προκαλούν. Η εμφάνιση καρκίνου πχ σε κάποιο άτομο δύναται να εξηγηθεί μεν σε κάποιο βαθμό με τη χρήση κάποιων προϊόντων ή με τη διαμονή του σε περιοχή με μεγάλο αριθμό βιομηχανιών, είναι όμως εξαιρετικά δύσκολο αυτό να αποδειχθεί και να εγείρει αξίωση για αποζημίωση από τους ρυπαίνοντες.

Σύστημα αστικής ευθύνης (9/11)

- Στην περίπτωση αυτή είναι καθοριστικής σημασίας το ερώτημα, ποιος φέρει το βάρος της απόδειξης. Για τον ασθενή είναι εξαιρετικά δύσκολο να αποδείξει ότι η ασθένεια του οφείλεται σε συγκεκριμένες εκπομπές ρύπων.
- Και αντίστροφα, για την εκάστοτε επιχείρηση είναι σχετικά εύκολο να υποστηρίξει ενώπιον Δικαστηρίου ότι η δραστηριότητα της (ή το προϊόν της) δεν προκαλεί καρκίνο, δεδομένης και της αδυναμίας της ίδιας της επιστήμης να προσφέρει τις απαιτούμενες απόλυτα τεκμηριωμένες αποδείξεις.

Σύστημα αστικής ευθύνης (10/11)

- Σε περίπτωση που κάποιος δικαιώνεται, το δικαστήριο θα πρέπει να εκδικάσει αποζημίωση αφού προβεί σε μια εκτίμηση του εξωτερικού κόστους που δημιουργείται.
- Αυτό αποτελεί ένα εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα, δεδομένου ότι το δικαστήριο θα πρέπει να διαθέτει τις απαραίτητες πληροφορίες που θα του επιτρέψουν τη σύγκριση μεταξύ του κοινωνικού οφέλους και του κοινωνικού κόστους που δημιουργείται από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Σύστημα αστικής ευθύνης (11/11)

- Τέλος, δεν είναι αμελητέο το γεγονός ότι η προσφυγή στη δικαιοσύνη είναι μια διαδικασία αρκετά δαπανηρή.
- Εάν υποθέσουμε ότι σε πολλές περιπτώσεις εκείνοι που υφίστανται τις ζημίες ανήκουν σε ασθενέστερες οικονομικές τάξεις (οι ευπορότεροι έχουν την οικονομική ευχέρεια να μην κατοικούν σε υποβαθμισμένες περιοχές) κατανοεί κανείς ότι το συγκεκριμένο σύστημα είναι περιορισμένης αποτελεσματικότητας, δεδομένου ότι πολλά άτομα αποθαρρύνονται λόγω του κόστους αλλά και του χρόνου που απαιτείται και δεν προσφεύγουν στη δικαιοσύνη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Το σύστημα οικολογικής σήμανσης (Eco-label)

Το σύστημα Eco-label (1/9)

- Με τον κανονισμό 1980/286 (ο οποίος αντικατέστησε τον προηγούμενο 880/1992) η ΕΕ θέσπισε ένα σύστημα με το οποίο πιστοποιείται σε προϊόντα ο φιλικός προς το περιβάλλον χαρακτήρας τους.
- Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του μέτρου είναι ότι το οικολογικό σήμα απονέμεται κατόπιν αίτησης των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων και δεν επιβάλλεται σε αυτές. Για να συμβεί αυτό θα πρέπει τα προϊόντα τους να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, κριτήρια τα οποία η Επιτροπή προσδιορίζει σε συνεργασία με το Συμβούλιο Οικολογικής Σήμανσης της ΕΕ (ΣΟΣΕΕ).

Το σύστημα Eco-label (2/9)

- Έχοντας ως γνώμονα την προστασία της ατμόσφαιρας, των υδάτων, του εδάφους, της βιοποικιλότητας κλπ το σύστημα αυτό εκτιμά τα οικολογικά χαρακτηριστικά του κάθε προϊόντος, ολόκληρο τον οικολογικό κύκλο ζωής του από την εξόρυξη των πρώτων υλών, την κατανάλωση ενέργειας που απαιτείται για την παραγωγή του, την κατανάλωση του μέχρι και τη φάση μετά από αυτή, δηλ. τη διάθεση μέρους από το προϊόν και τη συσκευασία του ως απορρίμματος στο περιβάλλον.

Το σύστημα Eco-label (3/9)

- Ο προφανής στόχος της ΕΕ είναι η προώθηση μίας οικολογικής αγοράς μέσω της ευαισθητοποίησης τόσο των παραγωγών όσο και των καταναλωτών.
- Για τις επιχειρήσεις η πιστοποίηση των προϊόντων τους, ο χαρακτηρισμός τους δηλ. ως φιλικών προς το περιβάλλον συμβάλλει στο να αποκτούν οι ίδιες ένα «πράσινο» προφίλ.

Το σύστημα Eco-label (4/9)

- Για τους καταναλωτές η πιστοποίηση αποτελεί κατά κάποιο τρόπο μία εγγύηση ότι τα προϊόντα που αγοράζουν έχουν ελεγχθεί ως προς τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις ενώ η σήμανση τους διευκολύνει την επιλογή τους μεταξύ ενός πλήθους παρόμοιων προϊόντων.
- Βεβαίως αυτό ισχύει για καταναλωτές οι οποίοι είναι ευαισθητοποιημένοι. Για τους υπόλοιπους είναι αμφίβολο εάν το οικολογικό σήμα αποτελεί κίνητρο για να επιλέξουν αυτά τα προϊόντα.

Το σύστημα Eco-label (5/9)

- Όσον αφορά στο επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας που μπορεί να επιτυγχάνεται με το σύστημα αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα κριτήρια προσδιορίζονται από το ΣΟΣΕΕ κατόπιν διαβουλεύσεων με όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη - πχ επαγγελματικές οργανώσεις, τη βιομηχανία, τους εισαγωγείς, οργανώσεις των καταναλωτών κλπ - ενώ συνήθως λαμβάνεται υπόψη το «τεχνολογικά» εφικτό.

Το σύστημα Eco-label (6/9)

Δύο ακόμη ζητήματα αξίζει τέλος να αναφερθούν:

- Το πρώτο αφορά στο γεγονός ότι ο σχετικός κανονισμός προβλέπει την απονομή του οικολογικού σήματος σε προϊόντα που πληρούν τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις που ορίζει η ΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι η καινοτομία ή η ακόμα υψηλότερη περιβαλλοντική προστασία που μπορεί να παρέχουν ορισμένα προϊόντα δεν ανταμείβεται.

Το σύστημα Eco-label (7/9)

- Ανεξάρτητα από τις πολύ διαφορετικές περιβαλλοντικές τους επιδόσεις όλα τα προϊόντα, από τη στιγμή που τους απονέμεται το σήμα, απολαμβάνουν των όποιων πλεονεκτημάτων αυτό συνεπάγεται. Το γεγονός αυτό σαφώς και δεν αποτελεί κίνητρο για τις επιχειρήσεις ώστε να λάβουν περαιτέρω μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Το σύστημα Eco-label (8/9)

- Το δεύτερο ζήτημα αφορά στο γεγονός ότι οι καταναλωτές είναι εντέλει εκείνοι από τη συμπεριφορά των οποίων εξαρτάται και η χρησιμότητα του συστήματος σήμανσης. Όσο μεγαλύτερη η ζήτηση για φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα, τόσο περισσότερο θα επιδιώκουν οι επιχειρήσεις να αποκτήσουν το οικολογικό σήμα.

Το σύστημα Eco-label (9/9)

- Κατά συνέπεια ο μηχανισμός αυτός θα πρέπει από τη μία να απολαμβάνει της εμπιστοσύνης των καταναλωτών (διαφάνεια της διαδικασίας απονομής) και από την άλλη θα πρέπει να προωθηθεί και ένα σύστημα ενημέρωσης τους σχετικά με το οικολογικό σήμα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σύστημα οικολογικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS)

Σύστημα EMAS (1/10)

- Με το σύστημα EMAS (Eco Management and Audit Scheme) η ΕΕ θέσπισε ένα μηχανισμό ο οποίος στοχεύει στη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των οικονομικών μονάδων (επιχειρήσεων, ιδρυμάτων, ενώσεων κλπ) και στη διευκόλυνση της πληροφόρησης των πολιτών γύρω από αυτές. Σύμφωνα με αυτά που προβλέπει ο κανονισμός 761/2001 παρέχεται σ' αυτές η δυνατότητα ένταξης στο σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου.

Σύστημα EMAS (2/10)

- Το σύστημα αυτό εκφράζει μία διαφορετική αντίληψη για την προστασία του περιβάλλοντος σύμφωνα με την οποία αυτή μπορεί να επιτυγχάνεται μέσω της διευρυμένης συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων μερών τα οποία συμμετέχουν εθελοντικά με δικές τους πρωτοβουλίες.

Σύστημα EMAS (3/10)

- Με τον τρόπο αυτό αναλαμβάνουν και τα οικονομικά υποκείμενα τις δικές τους ευθύνες στο ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος η οποία δεν επιτυγχάνεται μόνο με παρεμβάσεις της κεντρικής διοίκησης και την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Σύστημα EMAS (4/10)

- Ως προς τη διαδικασία, οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει κατ' αρχήν να έχουν συμμορφωθεί στα προβλεπόμενα από τον κανονισμό. Στην πράξη δεσμεύονται να υιοθετήσουν μέτρα που θα συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος αφού προηγουμένως έχουν προβεί σε μία ανάλυση όλων των περιβαλλοντικών επιδράσεων των δραστηριοτήτων τους, η οποία αποτελεί και τη βάση για την εφαρμογή του συστήματος οικολογικής διαχείρισης.

Σύστημα EMAS (5/10)

- Με τη σειρά του το σύστημα αυτό υπόκειται σε οικολογικό έλεγχο από εξουσιοδοτημένα άτομα που μπορεί να προέρχονται και από τις ίδιες τις επιχειρήσεις. Κατά τον έλεγχο εξετάζεται η αποτελεσματικότητα του συστήματος οικολογικής διαχείρισης που εφαρμόζεται από μία επιχείρηση και στη συνέχεια συντάσσει η επιχείρηση μια δήλωση στην οποία περιγράφονται όλες οι δραστηριότητες της, η πολιτική της για την προστασία του περιβάλλοντος, το σύστημα οικολογικής διαχείρισης της, οι στόχοι και τα αποτελέσματα του.

Σύστημα EMAS (6/10)

- Αρμόδιος για τον έλεγχο και την αξιολόγηση της δήλωσης είναι ο Επαληθευτής Περιβάλλοντος. Πρόκειται για έναν ανεξάρτητο οργανισμό (ή και πρόσωπο) που τελεί υπό την εποπτεία ενός συστήματος διαπίστευσης στα πλαίσια ενός φορέα που με τη σειρά του είναι διαπιστευμένος από το κράτος.

Σύστημα EMAS (7/10)

- Ο φορέας αυτός έχει την αρμοδιότητα να επικυρώνει τις δηλώσεις, πράξη η οποία αποτελεί και το τελευταίο βήμα πριν από την καταχώριση της επιχείρησης σε μητρώα που τηρούνται βάσει των κανονισμών και στα οποία έχουν πρόσβαση οι πολίτες.
- Με τον τρόπο αυτό εντάσσεται μία επιχείρηση στο σύστημα EMAS και παραμένει σ' αυτό εφόσον σε τακτά χρονικά διαστήματα επαληθεύει ότι πληροί τις απαιτήσεις του κανονισμού.

Σύστημα EMAS (8/10)

- Τελικά το σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου εκφράζει τη νέα αντίληψη που έχει - ιδιαίτερα μετά το πέμπτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης - διαποτίσει την περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ. Όπως και τα άλλα εργαλεία παρουσιάζει και αυτό τόσο πλεονεκτήματα όσο και αδυναμίες.

Σύστημα EMAS (9/10)

- Το βασικό πλεονέκτημα είναι ότι, παρόλο που η ένταξη στο EMAS δεν είναι υποχρεωτική, δημιουργεί ένα κίνητρο στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς γενικότερα να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις και να συμμετέχουν έτσι σε μία κοινή προσπάθεια για την προστασία του περιβάλλοντος αποκομίζοντας με τον τρόπο αυτό οφέλη από την πιστοποίηση τους (χρησιμοποιείται λογότυπος).

Σύστημα EMAS (10/10)

Η ισχύς του κινήτρου εξαρτάται ωστόσο από το πόσο οι καταναλωτές πολίτες :

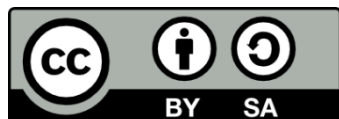
- γνωρίζουν τη σημασία του EMAS, και
- από το πόσο αξιόπιστο θεωρούν το σύστημα ελέγχου και ειδικότερα πόσο αξιόπιστους τους φορείς διαπίστευσης στις χώρες μέλη, έτσι ώστε ο σχετικός λογότυπος που φέρει μια επιχείρηση πράγματι να της προσδίδει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών της.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Παπανικολάου Αναστάσιος
Θεσσαλονίκη, 30/ 6/ 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυξένη Ράγκου.
«Περιβαλλοντική Πολιτική και Βιώσιμη Ανάπτυξη. Οικονομικά Εργαλεία της
Περιβαλλοντικής Πολιτικής III». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο
από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS438/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

